

Thomas Heerma van Voss

VHS

Mijn eerste liefde

Cossee
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Cossee, Amsterdam. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij niet toegestaan.

© 2026 Thomas Heerma van Voss
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam

Omslagontwerp © Boris Snauwaert

Auteursfoto © Sophie Saddington

Typografie binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk

Druk Wilco bv, Amersfoort

ISBN 978 94 6452 269 3 | NUR 320

E-ISBN 978 94 6452 280 8

Er zijn plekken waar ik jarenlang kwam en toch nooit voluit ben geweest – en plekken die allang niet meer bestaan en die ik toch nooit helemaal heb verlaten.

In mijn jeugd ben ik veel verliefd geweest. Op muzikanten, op voetballers, op televisiepresentatoren, op een enkele klasgenoot. Jij was vrijwel altijd in de buurt, eerst samen op de basisschool en daarna op de middelbare school, we bewonderden dezelfde rappers en regisseurs. Onze vriendschap zelf, die ruim dertig jaar geleden begon, was natuurlijk ook een vorm van liefde. Maar als ik me probeer voor te stellen wat mijn allereerste liefde is,

denk ik aan Anne Marie. Of nou ja, eigenlijk denk ik niet zozeer aan haar, maar aan de videobanden die we opgetogen bij haar uitkozen, aan die uitvalsbasis waar we wekelijks naartoe trokken. De videotheek, het is zo'n plek waar ik nooit volledig ben weggekomen.

Onze vriendschap hing altijd samen met rituelen, beste Gijs. Geen idee meer hoe het allemaal precies begon. Toen ik je onlangs sprak – we zien elkaar nog altijd iedere paar maanden, ditmaal kwam ik langs om de geboorte van je tweede dochter te vieren – herinnerde jij je het ook niet meer scherp. Was er niet iets met een zandbak, vroeg je. Dat we daar als bevoorrechte jochies lukraak samen een kasteel gingen bouwen, dat dat beviel, dat we na die schooldag afspraken en de volgende dag weer? Had niet een van ons een splinter in zijn wijsvinger? Wat vaststaat: jij was vijf, ik vier. Ik heb amper herinneringen waarin wij elkaar niet kennen.

Zodra we in elkaars leven verschenen, spraken we

voortdurend af. Na school, in het weekend. Je moeder had je ooit gezegd dat het onbeleefd was om mensen voor tien en op te bellen, dus ging iedere zaterdag- en zondagochtend stipt om tien uur de telefoon. Mijn ouders namen al gauw niet eens meer op. Er volgde een gesprek van hooguit tien seconden, waarin we slechts één vraag stelden. Bij wie zouden we die dag afspreken?

We woonden op een paar minuten loopafstand van elkaar en deden altijd hetzelfde, weken achtereen, jaren, tot onze levens na de middelbare school heel vanzelfsprekend verschillende kanten op bogen en onze vriendschap op een lager pitje werd gezet. Vanaf ons zesde, zevende voetbalden we fanatiek op straat. Vechten deden we hooguit via de PlayStation. We raadden elkaar onophoudelijk nieuwe cd's aan. We keken urenlang naar muziekzenders TMF en MTV, naar *Rembo & Rembo* en *Hertenkamp*, en vooral keken we eindeloos naar dezelfde videobanden.

Er was *The Mask*, de komedie met een stuiterende Jim Carrey in de hoofdrol, die bezeten raakt door een magisch

groen masker. Er was de melancholische jongensvriendschapsfilm *Stand By Me*, over vier jochies die dagen wandelen om een lijk te vinden – nog steeds een van mijn favoriete films. Er was *The Fugitive*, waarin Harrison Ford op de vlucht slaat om zijn onschuld te bewijzen: een thriller waar we te jong voor waren, maar die we samen durfden te zien.

Al die films zijn in mijn geheugen geëtt, inclusief de kleinste details, de *plot holes*, de gezichtsuitdrukkingen, de raar ondertitelde termen. (Bij *In the Line of Fire* werd elk scheldwoord van Clint Eastwood ondertiteld met ‘turfful’, bij *The Untouchables* was een wapen een ‘knapot’.)

Levendig herinner ik me een van de eerste videobanden die ik ooit bezat. Via een wonderlijke omweg – een nicht had een relatie met een buitenlandse filmproducent – bemachtigden mijn broer en ik een Taiwanese video van *Star Wars Episode 1: A Phantom Menace*. Het zal voorjaar 1999 zijn geweest, want de film moest nog in

première gaan. Voor de dikke Philips-televisie van mijn ouders werden twee banken neergezet, jij was er ook bij, en dagen achtereen nodigden we vrienden uit om bij ons exclusief de nieuwe *Star Wars* te bekijken. Het beeld was rafelig, de Taiwanese ondertiteling vulde een kwart van het scherm, maar iedereen zat glunderend voor het scherm. Wij ook. Na een week draaide *A Phantom Menace* in de bioscoop en was onze video gedevalueerd, maar wat bleef hangen was de herinnering dat een vhs-band zoiets speciaals kon bewerkstelligen.

Soms voelt het alsof de compactheid van onze dagen toen, al die gezamenlijke activiteiten en gewoontes, zich hebben geconcretiseerd tot een grondtoon van uitgestrekte, afgebakende opwinding. En tot slechts een paar centrale plekken: de bank in mijn ouderlijk huis, de kuipstoeltjes voor jouw televisie, en natuurlijk videotheek Filmplan. Want op die laatste locatie, aan dat pleintje in Amsterdam-Zuid waar ook tabakszaak Ron en een Gall & Gall zaten, waar inmiddels geen video meer te bekennen

valt en op het Filmplan-adres een hippe Franse brasserie is gevestigd, huurden wij jarenlang elke week een film. We selecteerden met grote zorg. Aan abonnementen deden ze niet bij Filmplan. Per bezoek konden we van ons zakgeld slechts één titel betalen, hardop wikten en wogen we. Dit was de belangrijkste keuze van die week. In dat verhaal wilden we ons tijdelijk begeven, daar zouden we het mee doen.

Filmplan bestond uit twee ruimtes zo groot als een klaslokaal, verbonden via een smal gangetje. Kasten bedekten alle muren en toonden tientallen rijen videobanden, gerangschikt op alfabet en genre. Er waren veel kinderfilms, veel Amerikaanse thrillers, wat plankjes met Europese arthouse, geen erotiek. Mijn vader sleepte me ooit mee naar deze plek toen ik nog uitsluitend tekenfilms keek. Dat moet midden jaren negentig zijn geweest. Mijn broer huurde er graag, en vanaf ons achtste of negende trokken jij en ik samen naar de winkel. Druk was het nooit bij Filmplan. Zo nu en dan scharrelde een andere klant

zwijgend langs de kasten, een heel enkele keer waren het er twee. In de loop der jaren trok de zaak steeds ietsje minder bezoekers. Maar ik vond het een heerlijke plek om rond te dwalen: al die karakters, al die verhalen, al die plotwendingen, allemaal binnen handbereik. De hele wereld op een paar vierkante meter.

Een extra charme van de paringsdans die zich ontvouwde – *Beverly Hills Cop II*, *The NeverEnding Story*, *Batman*, welke video zullen we vandaag kiezen? – was dat het aantal opties beperkt was. Er zaten onvermijdelijk veel films niet in het assortiment, populaire titels waren vaak al verhuurd. Zonder het verleden te willen romantiseren kan ik enorm terugverlangen naar die begrenzing, naar het simpele feit dat niet álles zomaar voorhanden was.

Als een trofee namen we onze uitverkoren video ten slotte mee naar een van onze huizen, waar we hem minstens één keer bekeken, meestal vaker. Dit was het verhaal dat we hadden gekozen, we konden niet verder

zoeken. Hier moesten we het tijdelijk mee doen, en het mooie was: we wilden ook niets anders.

Nu ik aan een vhs-band denk, denk ik automatisch aan de videotheek, en als die plek mijn hoofd vult, schiet Anne Marie me meteen te binnen. Die tengere, grijze vrouw die jaren als filmprogrammeur had gewerkt en wier leven nu draaide om Filmplan.

Met een vriendin had ze de zaak opgezet. Ze huurden dit pand van een huisbaas die zich nooit liet zien. Van achter de toonbank vertelde Anne Marie graag verhalen over de beginjaren van de winkel, over haar jeugd, over de autobiografische roman die ze ooit nog hoopte te schrijven, over de net binnengekomen videobanden, over de concurrentiestrijd die jarenlang gewoed had tussen Betamax en vhs, die beide de videostandaard wilden worden, over dat Betamax kwalitatief hoogwaardiger was maar het uiteindelijk aflegde omdat vhs minder kostte en omdat alle porno op vhs verscheen, en videotheken speelden